

8.3 ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ Γ΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

Προτεινόμενη Μέθοδος - Ενδεικτικές Δραστηριότητες &
Προτεινόμενο Εκπαιδευτικό Υλικό

Θ.Ε. 2 ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ (Θ.Ε. 2.1 Πλούτος, 2.2 Εργασία, 2.3 Συμβίωση, 2.4 Επανάσταση)

2.1 ΠΛΟΥΤΟΣ (1^ο δίωρο)

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Αξιολόγηση
<p>Οι μαθητές/ μαθήτριες να:</p> <ul style="list-style-type: none">- προσδιορίζουν τις θέσεις του Χριστιανισμού και άλλων θρησκευτικών παραδόσεων για τον πλούτο, τη φτώχεια και την ιδιοκτησία,- αναδεικνύουν κριτήρια για την ατομική και συλλογική ευθύνη των πιστών στη διαχείριση του πλούτου.	<ul style="list-style-type: none">- Προσδιορισμός θέσεων του Χριστιανισμού και άλλων θρησκευτικών παραδόσεων για τον πλούτο, τη φτώχεια και την ιδιοκτησία.- Έκφραση επιχειρημάτων, με θρησκευτικούς όρους, για ζητήματα διαχείρισης του πλούτου.

Προτεινόμενη Μέθοδος - Ενδεικτικές Δραστηριότητες

Επιλέγεται η **διερευνητική** μέθοδος, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο ΠΣ.

Παρουσιάζοντας:

Θρησκευτικές αντιλήψεις για τον πλούτο, και τη φτώχεια.

- «Κοιτάζοντας : Δέκα επί δύο»: Προβάλλεται ή δίνεται σε φωτοτυπία το έργο τέχνης «Christ in the breadline» του Eichenberg.
- Εναλλακτικά:
«Κολλάζ ή Απεικονίσεις με φαντασία»: Ο/Η εκπαιδευτικός γράφει στον πίνακα χωρίο από Αγία Γραφή σχετικά με τον πλούτο (πχ. Μτ 6, 19-21). Οι μαθητές/μαθήτριες, αφού διαβάσουν, μετατρέπουν τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους σε σχέδια ή φωτογραφικές συνθέσεις.

Εφαρμόζοντας:

Ζητήματα που προκύπτουν από τη διάκριση μεταξύ πνευματικού και υλικού πλούτου στην Ορθόδοξη Εκκλησία και σε άλλες θρησκευτικές παραδόσεις.

- «Σύγκριση κειμένων και Σκέψου, Συζήτησε ανά 2 και ανά 4, Μοιράσου (TPSS)»: Δίνονται στους μαθητές/μαθήτριες κείμενα σε φύλλο εργασίας και τους ζητείται να αποτυπώσουν τα κύρια σημεία του κειμένου. (Κατά το δυνατόν, δεν αποκαλύπτεται εξαρχής η θρησκευτική προέλευση των παραθεμάτων και ζητείται από τους μαθητές να εικάσουν με βάση τα στοιχεία που διαθέτουν). Σε ολομέλεια ενημερώνουν για τα πορίσματα των ομάδων και συζητούν ομοιότητες και διαφορές (π.χ.: Το παράδειγμα της «Βασιλειάδας», κοινωνικές τάξεις και το ζήτημα του πλούτου στον Ινδουισμό, το παράδειγμα του Καλανού, -Ινδού ασκητή-

«γυμνοσοφιστή», η περίπτωση των Ντάλιτ, η στάση του Βούδα απέναντι στον ασκητισμό και τα υλικά αγαθά, η έννοια του «άριστου μέτρου», κ.ά.).

- **Εναλλακτικά:**

«Γράφουν υποχρεωτικά»: Οι μαθητές/ μαθήτριες γράφουν μία αυθόρμητη σκέψη με αφορμή κείμενο σχετικό με τον πνευματικό και υλικό πλούτο (π.χ. Φώτη Κόντογλου «ζωή πολυμέριμη...»).

Διερευνώντας:

Η σχέση της θρησκείας και των κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών διαβίωσης.

- Οι μαθητές/μαθήτριες ερευνούν ομαδοσυνεργατικά θρησκευτικές προσεγγίσεις για θέματα πλούτου και φτώχειας. Δίνεται φύλλο εργασίας με καθοδηγητικές ερωτήσεις και αποσπάσματα ιερών κειμένων π.χ.: Αγία Γραφή, Κοράνιο, Μπακαβάτ Γκιτά, Κομφούκιος κ.λπ. Εξετάζεται το θέμα διαχείρισης πλούτου, ή της ανισότητας μεταξύ πλουσίου και φτωχού, ή το θρησκευτικό ιδεώδες διάκρισης μεταξύ «ευσεβών και ασεβών» σε καινοδιαθηκικά κείμενα (λ.χ. Λκ 16, 19-31: πλούσιος και φτωχός Λάζαρος) ή ακόμη σε ιερά κείμενα του Ιουδαϊσμού (Σειρ 13, 15-16, Ιωβηλαίο έτος).

- **Εναλλακτικά:**

«Σκέψου, Γράψε, Συζήτησε, Μοιράσου (TWPS)»: Οι μαθητές/μαθήτριες προβληματίζονται με βάση Πατερικό κείμενο σχετικά με την κοινωνική ανισότητα π.χ. Αγ. Ιωάννου Χρυσοστόμου, Μεγάλου Βασιλείου κ.λπ.

Αναπλαισιώνοντας:

Ο ρόλος της Εκκλησίας στην αντιμετώπιση κρίσιμων κοινωνικών καταστάσεων.

- «Μελέτη περίπτωσης»: Π. Στρατής Δήμου και η προσφυγική κρίση στη Λέσβο, ή π. Αντώνιος Παπανικολάου και «Κιβωτός του κόσμου», ή π. Θεμιστοκλής Αδαμόπουλος στη Σιέρρα Λεόνε, ή άλλες ιεραποστολικές προσπάθειες σε χώρες του τρίτου κόσμου.

- **Εναλλακτικά:**

«Ιστοεξερεύνηση μέσω διαδικτύου ή επιτόπια μελέτη ζητήματος»: Οι μαθητές/μαθήτριες σε ομαδοσυνεργασία συμπληρώνουν φύλλο εργασίας καθώς επισκέπτονται ιστοσελίδες Μητροπόλεων ή ενορίες και ενημερώνονται σχετικά με το φιλανθρωπικό τους έργο.

Αξιολογώντας:

Αναφορές σε ατομικές και συλλογικές ευθύνες για το φαινόμενο του αθέμιτου πλουτισμού. Η ευθύνη των πιστών.

«Έντεχνος συλλογισμός (Artful Thinking). Συνδέοντας, Επεκτείνοντας, Προκαλώντας και Σκέψου, Γράψε, Συζήτησε, Μοιράσου (TWPS)»: Προβολή αποσπάσματος ντοκιμαντέρ ή σκίτσων που απεικονίζουν τις διαφορές πλούσιων και φτωχών (πχ. «Αλληλεγγύη: Το αντίδοτο στη φτώχεια», σκίτσα του Pawel Kuczynski, ή του Quino κ.ά). Οι μαθητές/μαθήτριες εκφράζουν σκέψεις και προτάσεις σχετικά με την προσωπική ευθύνη απέναντι στη φτώχεια και τον αθέμιτο πλουτισμό.

- Εναλλακτικά:
«Δραματοποίηση και θέατρο Φόρουμ»: Οι μαθητές/μαθήτριες σε ομαδοσυνεργασία σχεδιάζουν και παίζουν στην ολομέλεια σύντομο υποθετικό σενάριο με θέμα τον αθέμιτο πλουτισμό. Το τέλος μένει ανοιχτό και καλούνται τα μέλη της άλλης ομάδας να πάρουν θέση και να δώσουν λύση στο πρόβλημα που τίθεται.

Προτεινόμενο Εκπαιδευτικό Υλικό

- Εκπαιδευτικό υλικό ΥΠ.Π.Ε.Θ.:
 - α) Ψηφιακό Σχολείο / Διαδραστικά Βιβλία Μαθητή/ μαθήτριας:
Β΄ Λυκείου ΔΕ 16: Πώς αξιολογούνται οι άνθρωποι στη Βασιλεία του Θεού,
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B126/498/3244,13180>.
 - β) Αποθετήριο Μαθησιακών Αντικειμένων «Φωτόδεντρο»:
 1. Δραστηριότητα : Η αληθινή χαρά-Μακαρισμοί,
<http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/7288>.
 2. Δραστηριότητα: Η δικαιοσύνη του κόσμου και της Εκκλησίας,
<http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/4532>.
 3. Δραστηριότητα : Η Βασιλεία του Θεού - Τα πρότυπα των ανθρώπων,
<http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/4488>.
 - γ) Ψηφιακό Σχολείο / Προγράμματα Σπουδών / Επιμορφωτικό υλικό πιλοτικών / Εικαστικό υλικό.
 - δ) Εκπαιδευτικά λογισμικά ΥΠ.Π.Ε.Θ./Ι.Ε.Π./Κίρκη, Όψεις Θρησκείας/ Ινδουισμός.
 - ε) Θρησκευτικά Β΄ Γυμνασίου (2014), σ. 72, και Θρησκευτικά Β΄ Γυμνασίου ΔΕ 16: Ποίημα, Ρ. Φολερύ «Τα χέρια τ' αδειανά» (για την ανάληψη ευθύνης).
- Βιβλικά κείμενα:
 1. Σειρ 13, 15-26.
 2. Λευ25: 8-10 και αλλού (το Ιωβηλαίο έτος στους Ιουδαίους).
Λκ 16, 19-31 (Η ευαγγελική διήγηση για τον πλούσιο και φτωχό Λάζαρο).
 3. Ιακ 5, 4 και Πραξ 4, 32-35.
- Πατερικά κείμενα: ΡΓ 56,147 - 48,974 - 50,663, ΡΓ 60, 535-538 (κείμενα του Ιω. Χρυσοστόμου, Γρηγορίου Νύσσης, Κατά Τοκίζόντων 5, ΡΓ 29, 277C-280A Βασιλείου Καισαρείας, Εισ το «καθελώ μου τας αποθήκας» 7, ΡΓ 31:276C-277A, και Κατά Τοκίζόντων 4, ΡΓ 29, 276B
- Κοράνιο 2, 275 (Η κορανική επιταγή για απαγόρευση των τόκων από δανεισμό και η θρησκευτική προτροπή για υγιείς εμπορικές συναλλαγές).
- Τα Ανάλεκτα του Κομφουκίου, μετ. Σωτήρης Χαλικιάς, Ίνδικτος.
- Μπαγκαβάτ Γκιτά, Κεφ. 3, 12 -13
- Νταμαπάντα: τα λόγια του Βούδα, 13, 177

- Ζιάκας, Γρ. (2008). *Θρησκείες και Πολιτισμοί της Ασίας: Ινδοϊσμός, Ταοϊσμός, Κομφουκισμός, Βουδισμός, Θιβέτ και Ιαπωνία*. Θεσσαλονίκη: εκδ. Κορν. Σφακιανάκη, σ. 152-153 (οι κοινωνικές τάξεις στην Ινδία), σσ. 45-46 (Καλανός) και σ. 280-283 (Βούδας, «άριστο μέτρο», πειρασμοί).
- Χούττουνεν, π. Χέικκι (2010). Ντάλιτς. Μπφρ. Ι. Ροϊλίδης. *Βημόθυρο*, τχ. 2-3 (2010), σσ. 89-92.
- Οπτικοακουστικό υλικό πάνω στα ζητήματα του πλούτου - φτώχειας και του ρόλου της Εκκλησίας και του Κράτους:
Προτείνονται:
 1. «Αλληλεγγύη: Το αντίδοτο στη Φτώχεια», Ντοκιμαντέρ του Στ. Κούλογλου, Ρεπορτάζ Χωρίς Σύνορα.
 2. «Κιβωτός του Κόσμου»:
<http://kivotostoukosmou.org/kivotos/content/view/14/30/lang,el/>
 3. Ιερά Μητρόπολη Νεαπόλεως & Σταυροπόλεως: «Ο φάρος του Κόσμου»:
<http://www.farostoukosmou.gr/>
 4. Οπτικοακουστικό αρχείο ΕΡΤ: <http://www.hpert-archives.gr/V3/public/main/d--index-> (ΘΕΑΤΡΟ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ: Το ημερολόγιο ενός Τρελού).
- 5. Για τους Ντάλιτ:
<http://www.exandasdocumentaries.com/documentaries/chronologically/2005-2006/114-the-untouchables->
- Pawel Kuczynski: <http://pawelkuczynski.com/Strona-g-owna/Home/>Υλικό για το Θέατρο Φόρουμ:
 1. http://dide-anatol.att.sch.gr/perival/FAKELLOS_MIKRES-SKINES/indexMIKRES-SKINES.htm.
 2. http://dide-anatol.att.sch.gr/perival/FAKELLOS_DIAFYGES/theatro%20forum21.5_low.pdf.

[Σημείωση: Στην προτεινόμενη περαιτέρω βιβλιογραφία για τον/ την εκπαιδευτικό τα βιβλία προσφέρονται και για επιλογή αποσπασμάτων].

Περαιτέρω ενδεικτική βιβλιογραφία για τον/ την εκπαιδευτικό

1. Duchrow, U., Hinkelammert, F.-J. (2013). *Ιδιοκτησία για τους ανθρώπους, όχι για το κέρδος: Εναλλακτικές στην παγκόσμια τυραννία του κεφαλαίου*, Αθήνα: Άρτος Ζωής.
2. Αφιέρωμα: Θεολογία και οικονομία. Προσεγγίσεις στη σύγχρονη κρίση. Μέρος Α' Θεολογία Τόμος 83, τεύχος 2^ο, Απρίλιος-Ιούνιος 2012 / Μέρος Β' Θεολογία Τόμος 83, τεύχος 4^ο, Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2012 (ψηφιακό αρχείο: <http://www.ecclesia.gr/greek/press/theologia/index.asp>).
3. Αργυρόπουλος, Ανδρ. (2010). *Το επαναστατικό μήνυμα των τριών ιεραρχών*. Αθήνα: Έξοδος.
4. Γκουτζιούδης, Μ. (2009). Ιωβηλαίο έτος και κοινωνική δικαιοσύνη: Μία διακήρυξη της ελευθερίας. *Δελτίο Βιβλικών Μελετών*, τχ. 27 (2009).
5. Καραβιδόπουλος, Ιω. (2013). *Η παραβολή του πλουσίου και του φτωχού Λαζάρου* (Δημοσιευμένο στο διαδίκτυο).
6. Μπουγάτσος, Ν. (1983). *Καπιταλισμός και Ορθόδοξος Χριστιανισμός*. Αθήνα: Μήνυμα.

7. Παπαθανασίου, Θ. (2002). *Κοινωνική Δικαιοσύνη και Ορθόδοξη Θεολογία. Μια προκήρυξη*. Αθήνα: Ακρίτας.
8. Πουλλή, Ζ. (2015). Βασιλειάδες των ημερών μας (δημοσιευμένο στο διαδίκτυο).
9. Ροδίτης, Γ. (1970), *Χριστιανισμός και πλούτος*, Αθήνα: Χριστιανική Δημοκρατία. (διαθέσιμο στο: <http://www.imdlibrary.gr/index.php/el/component/flippingbook/book/145>)
- 8 Σύνταξη περιοδικό, (2016). τχ. 138 αφιέρωμα: *Εκκλησία και χρήμα*.

2.2 ΕΡΓΑΣΙΑ (2^ο δίωρο)

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Αξιολόγηση
<p>Οι μαθητές/ μαθήτριες να:</p> <ul style="list-style-type: none"> - διερευνούν με θρησκευτικά κριτήρια τα ηθικά ζητήματα που σχετίζονται με την εργασία και τις εργασιακές δομές και σχέσεις, - διακρίνουν τις θέσεις του Χριστιανισμού και άλλων θρησκευτικών παραδόσεων σχετικά με την εργασία. 	<ul style="list-style-type: none"> - Αναγνώριση θρησκευτικών και ηθικών παραμέτρων στην εργασία, στην ανεργία, στην απασχόληση και στην εργασιακή εκμετάλλευση. - Παρουσίαση θεωρήσεων της εργασίας στον Χριστιανισμό και σε άλλες θρησκευτικές παραδόσεις.

Προτεινόμενη Μέθοδος - Ενδεικτικές Δραστηριότητες

Επιλέγεται η **διερευνητική** μέθοδος, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο ΠΣ.

Παρουσιάζοντας: *Εργασία και Αεργία*

- «Αξιολογική επιλογή κειμένων»: Ερμηνεία των όρων «εργασία» και «αεργία» μέσα από Αγιογραφικά χωρία, πατερικά κείμενα και αποσπάσματα από το Γεροντικό (π.χ. Β' Θεσ. 3, 10, Μτ. 5, 16, Ιακ. 2, 17, Θεσ. Α' 4, 11, Παροιμίες 6, 6-11, Αβάς Αμμωνάς, Γεροντικό. Ιωάννης ο Χρυσόστομος, 1^{ος} λόγος στο «Ασπάσασθε Πρίσκιλλαν και Ακύλαν»).
- Εναλλακτικά:
«Μετάδοση βίντεο»: Προβάλλεται απόσπασμα από ντοκιμαντέρ ή ταινία με θέμα την εργασία (π.χ. «Agora: From democracy to market», «Το κυνήγι της ευτυχίας», «Δυο ημέρες, μια νύχτα», «Εργασία» κ.ά.) και οι μαθητές/μαθήτριες συμπληρώνουν σχετικό φύλλο εργασίας με ερωτήσεις που αφορούν την εργασία, την αεργία, την ανεργία, τον ανταγωνισμό κ.λπ.

Εφαρμόζοντας:

Ηθικά ζητήματα στον χώρο των εργασιακών σχέσεων.

- «Σύγκριση κειμένων και Σκέψου, Συζήτησε, Μοιράσου (TPS)»:» Οι μαθητές/μαθήτριες μελετούν την Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ (άρθρα 23-25). Στη συνέχεια διαβάζουν άρθρα απ' τον ημερήσιο Τύπο ή

παρακολουθούν βίντεο που αφορούν σύγχρονες περιπτώσεις δυσμενών συνθηκών εργασίας (π.χ. σε εργοστάσια στην Κίνα, Ινδία, Αμερική κ.λπ. ή σε ευρωπαϊκές αλυσίδες καταστημάτων κ.ά.). Ακολουθεί συζήτηση.

- **Εναλλακτικά:**

«Συζήτηση στρογγυλής τραπέζης»: Οι μαθητές/ μαθήτριες σε ομαδοσυνεργασία επεξεργάζονται στοιχεία στατιστικών και άρθρων από τον ημερήσιο Τύπο με θέματα που αφορούν την παιδική εργασία, την εκμετάλλευση, την εμπορία ανθρώπων κ.λπ. (διαφορετικό θέμα η κάθε ομάδα) και τα παρουσιάζουν στην ολομέλεια της τάξης, η οποία και θέτει ερωτήματα προς συζήτηση.

Διερευνώντας:

Θρησκευτικές προσεγγίσεις στο ζήτημα της εργασίας.

- «Μαρκκάρισμα και υπογράμμιση κειμένου»: Υπογραμμίζονται τα σπουδαιότερα σημεία, έννοιες–κλειδιά θεολογικού κειμένου σχετικού με την εργασία (π.χ. Σινόπουλου Π. , 1997).
- **Εναλλακτικά:**
«Τοποθέτηση απέναντι στο κείμενο με Σκέψου, Συζήτησε ισότιμα, Μοιράσου (ΤΤΡS)»: Εκφράζονται απόψεις με αφορμή θεολογικό κείμενο για την εργασία (π.χ. Σ. Μπουλγκάκωφ).

Αναπλασιώνοντας:

Αποτύπωση ηθικών πλαισίων με θρησκευτικά κριτήρια στην προσέγγιση των εργασιακών ζητημάτων.

- «Γράφουν επιστολές»: Αξιοποιώντας τα κείμενα που επεξεργάστηκαν σε προηγούμενα στάδια οι μαθητές/μαθήτριες σε ομαδοσυνεργασία συντάσσουν επιστολή που θέτει τα ηθικά πλαίσια συνθηκών εργασίας και που απευθύνεται στη Διεύθυνση μιας τοπικής βιοτεχνίας ή βιομηχανικής μονάδας ή αλυσίδας καταστημάτων ξεκινώντας με τη φράση που ήταν γραμμένη στο ναζιστικό στρατόπεδο συγκέντρωσης Νταχάου: «Arbeit macht frei» (= Η εργασία απελευθερώνει).
- **Εναλλακτικά:**
«Κείμενα με έμπνευση»: Με ομαδοσυνεργασία οι μαθητές/μαθήτριες συντάσσουν πεζό ή ποιητικό κείμενο με αφορμή αγιογραφικά χωρία και αποφθέγματα Πατέρων της Εκκλησίας σχετικά με τη δίκαιη μεταχείριση των εργατών. Προτείνεται να συνταχθούν φύλλα εργασίας για την κάθε ομάδα.

Αξιολογώντας:

Ατομική και συλλογική ευθύνη των πιστών για ζητήματα που αφορούν στην εργασία.

- «Παιχνίδι ρόλων» με υποθετικό σενάριο: Στην περιοχή του σχολείου υπάρχει ένα εργοστάσιο το οποίο κλείνει ή ανακαλύπτεται επιχείρηση (αγροτική ή άλλη) με εκμετάλλευση εργαζομένων δουλοκτητικού τύπου. Οι μαθητές/μαθήτριες σε ομαδοσυνεργασία (πρώτα σε μονάδες, στη συνέχεια σε δυάδες και τέλος σε τετράδες) συζητούν την προσωπική τους στάση, αποφασίζουν και σκηνοθετούν /οργανώνουν τη συλλογική τους αντίδραση. Ιδιαίτερη έμφαση δίνουν στην ανάμειξη της τοπικής θρησκευτικής κοινότητας και γενικότερα την πνευματική διάσταση του θέματος.
- **Εναλλακτικά:**

«Graffiti». Κατασκευή πλακάτ με συνθήματα για δικαιώματα και υποχρεώσεις που αφορούν την εργασία. Σκοπός είναι να χρησιμοποιήσουν όσα έμαθαν στο μάθημα των Θρησκευτικών σε αυτή την ενότητα.

Προτεινόμενο Εκπαιδευτικό Υλικό

- Εκπαιδευτικό υλικό ΥΠ.Π.Ε.Θ.:
 - α) Ψηφιακό Σχολείο / Διαδραστικά Βιβλία Μαθητή/Μαθήτριας:
Β' Γυμνασίου ΔΕ 17: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-B118/381/2537,9848>.
 - β) Αποθετήριο Μαθησιακών Αντικειμένων «Φωτόδεντρο»: 1. Συλλογή εικόνων: Ο Ιησούς ευλογεί τα παιδιά, <http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/7363>.
 - γ) Προγράμματα Σπουδών / Επιμορφωτικό υλικό πιλοτικών / Εικαστικό υλικό.
- Βιβλικά κείμενα:
 - 1. Β Θεσ 3,10
 - 2. Γέν, 1, 28. 2,15
 - 3. Εξ 20,8 κ.εξ. 6,31 κ.εξ.
 - 4. Ευαγγελιστές Λουκάς και Ιωάννης «ἀπόδοτε τὰ τοῦ Καίσαρος τῷ Καίσαρι, τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ».
 - 5. Μκ 6,3.
 - 6. Μκ 2,27
 - 7. Πρμ 31,18.
- Πατερικά κείμενα:
 - 1. Γρ. Ναζιανζηνού, ΡΓ, 23, 37
 - 2. Ιω. Χρυσοστόμου, ΡΓ,60, 255. 61, 168 και 452.
 - 3. Ιω. Χρυσοστόμου λόγος στο 'Ασπάσασθε την Πρίσκιλλαν και Ακύλαν' Ε.Π. 51, 193-194 και 196.
 - 4. Αββά Αμμωνά, Περί της χαράς της ψυχής του αρξαμένου δουλεύσαι τω Θεώ, ΒΕΠΕΣ τ. 40, σελ. 70.
- Αριστοτέλης, Πολιτικά, 1055 a3: «Ὅτι δὲ καὶ οἱ τάναντία φάσκοντες (ὅτι δεν υπάρχουν «φύσει» δούλοι) τρόπον τινὰ λέγουσιν ὀρθῶς, οὐ χαλεπὸν ἰδεῖν· ... ἔστι γὰρ τις καὶ κατὰ νόμον δοῦλος καὶ δουλεύων· ὁ γὰρ νόμος ὁμολογία τις ἐστίν....» και 1052 a32: «ἄρχον καὶ ἀρχόμενον φύσει, διὰ τὴν σωτηρίαν (τό μὲν γὰρ δυνάμενον προορᾶν ἄρχον φύσει καὶ δεσπότη φύσει, τό δὲ δυνάμενον τῷ σώματι ταῦτα ποιεῖν ἀρχόμενον καὶ φύσει δοῦλον· διὸ δεσπότη καὶ δούλω ταῦτό συμφέρει». Και 1059 b 22 : «ὁ δοῦλος ὅλως οὐκ ἔχει τὸ βουλευτικόν» και (1060 a12): «ὁ βάνουσσος τεχνίτης ἀφωρισμένην τινὰ ἔχει δουλείαν»
- Ἠθικά Νικομάχεια VIII. 11, 6-7: «Ὁ δοῦλος ἔμψυχον ὄργανον... (καθ' ὃ) μὲν οὖν δοῦλος οὐκ ἔστι φίλια πρὸς αὐτόν, (καθ' ὃ) δὲ ἄνθρωπος· δοκεῖ γὰρ εἶναι τι δίκαιον παντὶ ἀνθρώπῳ πρὸς πάντα δυνάμενον κοινωνῆσαι νόμου καὶ συνθήκης· καὶ φίλια δὴ καθ' ὅσον ἄνθρωπος...».
- ΟΗΕ: Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (άρθρα 23 και 24), http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/grk.pdf

- Οι αρχές του κοινωνικού δόγματος της Ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας: VI. Η εργασία και οι καρποί αυτής, διατίθεται στο <https://mospat.ru/gr/documents/social-concepts/vi/>
- Μπουλγκάκωφ, Σ. (1964). Ορθοδοξία και οικονομική ζωή, περ. *Σύνορο* τ.31 σελ 152-161. Διατίθεται στο: <http://www.imdlibrary.gr/index.php/el/2013-01-14-09-09-13/periodika/sinoro/book/244-synoro-31-fthinoporo-1964/23-2013-03-21-12-46-45>
- Σινόπουλος, Π. (1997). *Η εργασία ως θεϊκή εντολή και ανθρώπινη ανάγκη*, στο *Εργασία και σχέσεις αλληλεγγύης οικογενειακού τύπου*, Αθήνα: εκδ. Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών, σελ. 65-71, διατίθεται στο: http://www.apostoliki-diakonia.gr/gr_main/catehism/theologia_zoi/themata.asp?cat=poim&NF=1&main=texts&file=6.htm
- Λέκκος, Ε. (2010). *Εργασία, ανεργία και Εκκλησία*, περ. *Εγκέφαλος*, 47(4):170-175, διατίθεται στο: <http://www.encephalos.gr/full/47-4-03g.htm>
- Παπαθανασίου, Αθ. (2000). Ορθόδοξη θεολογία και κοινωνική δικαιοσύνη: Ένα διάγραμμα, στο περ. *Νέα Κοινωνιολογία*, τ. 30, διατίθεται στο: <http://www.newsociology.gr/teyhx/pdfs/30.pdf>
- Οπτικοακουστικό υλικό:
 - Ντοκιμαντέρ: Αυγερόπουλος, Γ. (2014). «Agora. From Democracy to the Market».
 - «Εργασία» ταινία μικρού μήκους κινουμένων σχεδίων του Patricio Plaza σκην. Santiago Grasso.
 - «Το κυνήγι της ευτυχίας» (2006) σκην. Μουτσίνο Γκ.
 - «Δυο μέρες μια νύχτα» (2014) Νταρντέν Λ. κ Ζ.Π.

[Σημείωση: Στην προτεινόμενη περαιτέρω βιβλιογραφία για τον/ την εκπαιδευτικό τα βιβλία προσφέρονται και για επιλογή αποσπασμάτων].

Περαιτέρω ενδεικτική βιβλιογραφία για τον/την εκπαιδευτικό

Διάφορα κείμενα για τα ζητήματα της εργασίας, της δουλείας, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της ανεργίας, της μαύρης αγοράς, των εργασιακών δικαιωμάτων κ.λπ.:

1. Engels, Fr. (1985). *Η Κατάσταση της Εργατικής Τάξης στην Αγγλία*. Μτφρ. Λευτέρη Αποστόλου. Αθήνα: Δημιουργία.
2. Κυρτάτας, Δ. (1987). *Δούλοι, Δουλεία και Δουλοκτητικός Τρόπος Παραγωγής*. Αθήνα: Πολιτεία.
3. Κωστόπουλος, Κ. (2014). *Η εργασία στην Ορθόδοξη χριστιανική παράδοση*, διατίθεται στο: <https://www.pemptousia.gr/2014/04/i-ergasia-stin-orthodoxi-christianiki-p/>
4. Βέμπερ, Μ. (2010). *Η Προτεσταντική Ηθική και το Πνεύμα του Καπιταλισμού*, μτφρ. Δ. Κούρτοβικ. Αθήνα: Το Βήμα. Δημοσιευμένο και στο http://compus.uom.gr/BA192/document/Dialeksh_04/Weber_Max_-_H_protessantikh_hthikh_kai_to_pneuma_tou_kapitalismou.pdf.
5. Μπουγάτσος, Ν. (1983). *Καπιταλισμός και Ορθόδοξος Χριστιανισμός*. Αθήνα: Μήνυμα.

6. Μπρατσιώτης, Π. (1959). *Χριστιανισμός και εργασία*, Αθήνα.
 7. Νικολαΐδης, Α. (2013). *Κοινωνικός Χριστιανισμός: Η χριστιανική κοινωνιολογία του Π. Μπρατσιώτη*, Αθήνα: Γρηγόρης.
 8. Παλαμάς, Κ. (1928). Εμείς οι Εργάτες (από τη συλλογή: *Δειλοί και Σκληροί Στίχοι*). Σικάγο, *Ανθολογία Νεοελληνικής Ποίησης* του Μιχ. Περάνθη, τόμος Α', σ. 76.
 9. Παπαθανασίου, Α. (2002). *Κοινωνική Δικαιοσύνη και Ορθόδοξη Θεολογία. Μια προκήρυξη*. Αθήνα: Ακρίτας.
 10. Πεσσόα, Φερν. (1997). Ονειροπολώντας σήμερα. Στο Ιδίου. *Το Βιβλίο της ανησυχίας*. Μτρφ. Άννυ Σπυράκου. Αθήνα: Αλεξάνδρεια, σσ. 35-37.
 11. Ρουσσώ, Ζαν Ζακ. (2012). *Το Κοινωνικό Συμβόλαιο*. Αθήνα: Πόλις.
 12. Febvre, J. Η ηθική της εργασίας στον χριστιανισμό, διατίθεται στο: <https://risinggalaxy.wordpress.com/2011/12/11/%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B7%CE%B8%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%B1%CF%82/>
- Οπτικοακουστικό υλικό πάνω σε ζητήματα εργασίας, δικαιωμάτων, παιδικής εργασίας κ.λπ.
 1. Ντοκιμαντέρ: Στ. Κούλογλου, Ρεπορτάζ Χωρίς Σύνορα, «Αλληλεγγύη: Το αντίδοτο στη Φτώχεια». Δημοσιευμένο στο <http://www.ntokimanter.net/2013/04/allileggi-ntokimanter-reportaz-xoris-sinora.html>.
 2. Forest, J. (2013). *Servant of God Dorothy Day*, διατίθεται στο: <http://www.catholicworker.org/dorothyday/servant-of-god.html>
 - Ευρωπαϊκά και Διεθνή Κείμενα για την υπεράσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και την Εργασία:
 1. Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (κυρίως άρθρα 23, 24 και 25). Δημοσιευμένη στο http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/grk.pdf.
 2. Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (κυρίως άρθρα 4,5,12,15,16). Δημοσιευμένος στο http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_el.pdf
 3. <https://ec.europa.eu/eures/main.jsp?countryId=GR&acro=Iw&parentId=0&catId=0®ionIdForAdvisor=®ionIdForSE=®ionString=GR0|%20:&lang=el&pp=3.9.1p2-build-2&pageCode=greece> Ευρωπαϊκή Πύλη για την επαγγελματική κινητικότητα. Δημοσιευμένη στο <https://ec.europa.eu/eures/main.jsp?countryId=GR&acro=Iw&parentId=0&catId=0®ionIdForAdvisor=®ionIdForSE=®ionString=GR0|%20:&lang=el&pp=3.9.1p2-build-2&pageCode=greece>

2.3 ΣΥΜΒΙΩΣΗ (3^ο δίωρο)

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Αξιολόγηση
Οι μαθητές/μαθήτριες να: <ul style="list-style-type: none"> - αναδεικνύουν τις διαστάσεις της Ορθόδοξης χριστιανικής διδασκαλίας και άλλων θρησκευτικών παραδόσεων για 	<ul style="list-style-type: none"> - Παρουσίαση της χριστιανικής διδασκαλίας και άλλων θρησκευτικών αντιλήψεων για τη συμβίωση των ανθρώπων στο ζευγάρι, στην οικογένεια

<p>τη συμβίωση των ανθρώπων, τις σύγχρονες μορφές της και τη μοναξιά,</p> <ul style="list-style-type: none"> - αξιολογούν με θρησκευτικά κριτήρια τις δυνατότητες συμβίωσης των ανθρώπων. 	<p>και στην κοινότητα και τη μοναξιά.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Αξιολόγηση των κριτηρίων συμβίωσης σύμφωνα με τη χριστιανική διδασκαλία.
--	--

Προτεινόμενη Μέθοδος - Ενδεικτικές Δραστηριότητες

Επιλέγεται η **βιωματική** μέθοδος, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο ΠΣ .

Βιώνοντας:

Μορφές σύγχρονης συμβίωσης. Μοναξιά.

- «Μανιφέστο με αντικείμενα»: Οι μαθητές/μαθήτριες σε δυάδες σχηματίζουν κύκλο. Στο μέσο του κύκλου τοποθετούνται διάφορα σχολικά αντικείμενα (ψαλίδι, κόλλα, μολύβι, συνδετήρας, γόμα, τετράδιο, χάρακας, πινέζες, διαβήτης, μαρκαδόροι, αυτοκόλλητα χαρτάκια κ.λπ.). Κάθε δυάδα με τη σειρά προχωράει στο μέσο του κύκλου, διαλέγει ένα αντικείμενο και λέει: «η μοναξιά μοιάζει με...(το αντικείμενο που διάλεξε), γιατί...». Στη συνέχεια επαναλαμβάνεται το ίδιο λέγοντας: «η συμβίωση μοιάζει με..., γιατί...». Τα παιδιά εκτός από την απλή κατάδειξη του αντικειμένου, μπορούν να το χρησιμοποιήσουν σύντομα (πχ. Να σχηματίσουν έναν κύκλο με τον διαβήτη, ή να γράψουν μια λέξη με τον μαρκαδόρο κ.λπ.). Για εξοικονόμηση χρόνου μπορούν οι μισές δυάδες να ορίσουν τη συμβίωση και οι υπόλοιπες την μοναξιά.
- Εναλλακτικά: «Στο σκοινί της μπουγάδας». Οι μαθητές/μαθήτριες γράφουν σε χαρτάκια δύο θετικές και δύο αρνητικές πλευρές της προσωρινής τους συμβίωσης με τους συμμαθητές τους κατά τη διάρκεια μονοήμερης ή πολυήμερης εκδρομής ξεκινώντας με «Αισθανόμουν υπέροχα με την παρέα μου όταν...» και «Αισθάνθηκα μοναξιά όταν...». Τους ζητείται να μην φέρνουν σε δύσκολη θέση άλλους. Στη συνέχεια, τα κρεμάνε με μανταλάκια σε σκοινί. Ακολουθεί σύντομη συζήτηση.

Νοηματοδοτώντας:

Αναζήτηση του νοήματος της συμβίωσης στον θεσμό του γάμου και της οικογένειας.

- «Επιλογή και υπομνηματισμός αφορισμών»: Δίνονται σε φύλλο εργασίας αγιογραφικά χωρία ή αποφθέγματα πατερικά σχετικά με τον γάμο. Οι μαθητές/μαθήτριες σε δυάδες ξεχωρίζουν ένα και αιτιολογούν την επιλογή τους.
- Εναλλακτικά: «Σύγκριση κειμένων»: Σε ομαδοσυνεργασία οι μαθητές/μαθήτριες μελετούν δύο κείμενα, ένα θεολογικό και ένα ψυχολογικό, (π.χ. π. Σταύρου Κοφινά – π. Φιλοθέου Φάρου και Δ. Καραγιάννη) και βρίσκουν τις κοινές αναφορές τους όσον αφορά το νόημα της συμβίωσης.

Αναλύοντας:

Η χριστιανική διδασκαλία για τη συμβίωση των ανθρώπων. Κοινωνία και σχέσεις προσώπων.

- «Σιωπηλό ερέθισμα με κείμενο»: Ο/Η εκπαιδευτικός γράφει τον πίνακα απόφθεγμα από τη χριστιανική γραμματεία σχετικά με την συμβίωση (π. Αββά Ματώη). Κάθε μαθητής/μαθήτρια καλείται να σημειώσει σε χαρτί μία σκέψη. Ακολουθεί συζήτηση.
- Εναλλακτικά:
«Τοποθέτηση απέναντι στο κείμενο με Σκέψου, Συζήτησε ανά 2 και ανά 4, Μοιράσου (TPSS)»: Οι μαθητές/μαθήτριες προβληματίζονται πάνω σε κείμενο σχετικό με την συνύπαρξη (π.χ. Γιαννουλάτος).

Εφαρμόζοντας:

Κριτήρια αγαστής συμβίωσης των ανθρώπων.

- «Πίνακας πληροφόρησης»: Οι μαθητές/μαθήτριες σε δυάδες συνεργάζονται για να γράψουν 2 κριτήρια αγαστής συμβίωσης των ανθρώπων. Τοποθετούνται σε πίνακα στην τάξη ως «δεκάλογος συμβίωσης» μαζί με φωτογραφίες, ζωγραφιές, ή αποσπάσματα από τα κείμενα που επεξεργάστηκαν.
- Εναλλακτικά:
«Δημιουργούμε ένα hip-hop»: Σε ομαδοσυνεργασία οι μαθητές/μαθήτριες πάνω σε ρυθμό συνθέτουν τα λόγια με θέμα την αγαστή συμβίωση των ανθρώπων σε διαφορετικά πλαίσια (σχολείο, οικογένεια, κοινότητα, φιλία κλπ).

Προτεινόμενο Εκπαιδευτικό Υλικό

- Εκπαιδευτικό υλικό ΥΠ.Π.Ε.Θ.:
 - α) Ψηφιακό Σχολείο / Διαδραστικά Βιβλία Μαθητή/Μαθήτριας:
 1. Α΄ Λυκείου ΔΕ 25: βίντεο (αποσπάσματα από το μυστήριο του γάμου), παρουσίαση και κουίζ (με τους συμβολισμούς στο μυστήριο του γάμου): <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/899,3350/>
 - β) Αποθετήριο Μαθησιακών Αντικειμένων «Φωτόδεντρο»:
 1. Κουίζ: Ο συνάνθρωπος ως αδελφός, <http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/4560>.
 - γ) Εκπαιδευτικά λογισμικά ΥΠ.Π.Ε.Θ. και εγκεκριμένα λογισμικά (<http://www.e-yliko.gr> / Εκπαιδευτικό Υλικό):
«Θρησκευτικά Α΄ Λυκείου»: Ο λειτουργικός πλούτος της Εκκλησίας / Λατρεία / Μυστήρια / Γάμος.
 - Εικόνες με θέμα τις διάφορες μορφές συμβίωσης από το διαδίκτυο.
 - Ενδεικτικά κείμενα για τη φάση «Νοηματοδοτώντας»:
 1. Εφ 5, 21-33.
 2. Κλήμης Αλεξανδρέας, *Στρωματεῖς Β΄*, κεφ. XIII, ΒΕΠ 7, σ. 358.
 3. Μάξιμος Ομολογητής, *Περί αγάπης Κεφαλαίων, Ἐκατοντὰς Δευτέρα, Θ΄*, Φιλοκαλία 3, σ. 15.
 4. Χρυσόστομος Ιω. *Ὁμιλία Ι΄, Εἰς Κολοσσαεῖς*. Migne 62, στ. 365-66.
 5. Χρυσόστομος Ιω. *Ὁμιλία Κ΄, Εἰς Ἐφεσίους*, ΕΠΕ 21, σ. 201, 214.
 6. Χρυσόστομος Ιω., *Περί κενοδοξίας, καὶ ὅπως δεῖ τοὺς γονεὰς ἀνατρέφειν τὰ τέκνα*, ΕΠΕ 30, σσ. 637-701.
 7. Για μετάφραση εκτενών αποσπασμάτων βλ. Μαυρομάτης, Γ. (1988). «*Το Μυστήριο της Αγάπης*» (Ο Γάμος). Κατερίνη: Τέρτιος, σσ. 41-65.

8. Γιαννουλάτος, Αν. Αρχιεπίσκοπος Αλβανίας, (2015). *Συνύπαρξη: Ειρήνη, φύση, φτώχεια, Τρομοκρατία, αξίες. Θρησκευολογική θεώρηση*, Αθήνα: Αρμός.
9. Καραγιάννης, Δ. (2014). *Έρωτας ή τίποτα*, Αθήνα: Αρμός.
10. Κοφινάς, π. Σ., Φάρος, π. Φ. (1991), *Συζυγία*, Αθήνα: Ακρίτας.
11. Γκιμπράν, Χ. (1923). *Προφήτης*. (Ιδιαίτερα τα ποιήματα: «Για τα παιδιά» και «Για το γάμο»).
12. Κογκούλης, Ι., Οικονόμου, Χρ., Σκαλτσής Π. (1996). *Ο Γάμος*. Θεσσαλονίκη: Ορθ. Χριστιανική Αδελφότητα «Λυδία». (Περιέχει όλα τα κείμενα της Ακολουθίας του Γάμου και σε μετάφραση, και τους συμβολισμούς του μυστηρίου).

[Σημείωση: Στην προτεινόμενη περαιτέρω βιβλιογραφία για τον/ την εκπαιδευτικό τα βιβλία προσφέρονται και για επιλογή αποσπασμάτων].

Περαιτέρω ενδεικτική βιβλιογραφία για τον/την εκπαιδευτικό

1. Ζιάκας, Γρ. (2003). Γυναίκα και οικογένεια στην παύλεια θεολογία και την ισλαμική κοινωνία. Στο Ι. Μ. Βεροίας, Ναούσης και Καμπανίας. *Η γυναίκα κατά τον Απόστολο Παύλο. Πρακτικά Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου (Βέροια, 26-28 Ιουνίου 2003)* (σσ. 159-170). Βέροια. Κείμενο του πολιτικού γάμου (στο διαδίκτυο).
2. Ι. Σ. της Εκκλησίας της Ελλάδος (2004). *Ο Γάμος στην Ορθόδοξη Εκκλησία. Πρακτικά Δ΄ Πανελληνίου Λειτουργικού Συμποσίου*. Αθήνα: Επικοινωνιακής και Μορφωτικής Υπηρεσίας της Εκκλησίας της Ελλάδος.
3. Καραβιδόπουλος, Ι. (2003). «Ἡ δὲ γυνὴ ἴνα φοβῆται τὸν ἄνδρα» (Εφ 5,33). Φόβος και αγάπη στη σχέση των συζύγων κατά τον Απ. Παύλο. Στο Ι. Μ. Βεροίας, Ναούσης και Καμπανίας (2003). *Η γυναίκα κατά τον Απόστολο Παύλο. Πρακτικά Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου (Βέροια, 26-28 Ιουνίου 2003)* (σσ. 189-201). Βέροια.
4. Κεσελόπουλος, Αν. (2003). *Προτάσεις ποιμαντικής θεολογίας*. Θεσσαλονίκη: Π. Πουρναρά. («Η μοναξιά ως υπαρξιακό και ποιμαντικό πρόβλημα», σσ. 289-315).
5. Μαντζαρίδης Γ. (1991). *Χριστιανική Ηθική*. Θεσσαλονίκη: Π. Πουρναρά, σσ. 295-329.
6. Νταμπούρ, Ιμπραχίμ Χαλίλ (1990). *Γάμος και Οικογένεια κατά το Ισλάμ*. (Διδ. διατριβή). Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο.
7. Οικονόμου, Χρ. (1983). *Ο γάμος ως θεσμός και μυστήριο*. Θεσσαλονίκη: Λυδία.
8. Παΐσιος Αγιορείτης (2002). *Οικογενειακή ζωή. Λόγοι Δ΄*. Σουρωτή Θεσσαλονίκης: Ι. Ησυχ. Ευαγγελιστή Ιωάννη Θεολόγου.
9. Παντελίδου Κ., *Παλαιό και νέο σύμφωνο συμβίωσης, Περιοδικό (έκδοση Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών) "Νομικό Βήμα"* 2015, σ. 910-917
10. Παντελίδου, Κ., *Το νέο σύμφωνο συμβίωσης, "Το Βήμα"*, 17 Ιουνίου 2015
11. Πατρώνος Γ. (2000). *Θεολογία και Εμπειρία του Γάμου*. Αθήνα: Δόμος.
12. Φανάρας, Β. (2004). *Τεκνογονία και Αντισύλληψη στον Ορθόδοξο Γάμο. Ηθικά σχόλια και σύγχρονη έρευνα*. Θεσσαλονίκη: Το Παλίμψηστον.
13. Φανάρας, Β. (2008). Η θέση των Ορθόδοξων και των άλλων εκκλησιών και των θρησκειών για θέματα τεκνογονίας. Στο *Πρακτικά της Διεπιστημονικής*

Σύσκεψης Περί Συζυγίας και Τεκνογονίας της Ειδικής Συνοδικής Επιτροπής Γάμου Τεκνογονίας, προστασίας παιδιού και δημογραφικού προβλήματος (τ. 17) (σσ. 57-86). Αθήνα.

14. Φάρος, Φ., Κοφινάς Στ. (1993). *Γονείς και παιδιά*. Αθήνα: Ακρίτας.
15. Φάρος, Φ., Κοφινάς Στ. (1995). *Γάμος*. Αθήνα: Ακρίτας.
16. Παράδειγμα πολιτικού γάμου:
http://www.chania.gr/archive/nea/nea.madcon.gr/view_area_articles4658.html?topic_id=16&level=3&lang=gr
17. [Βλ. και βιβλιογραφία στη Θ.Ε. 5.2., «Έρωτας», στη Β΄ Λυκείου].

2.4 ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ (4^ο δίωρο)

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Αξιολόγηση
<p>Οι μαθητές/ μαθήτριες να:</p> <ul style="list-style-type: none">- διακρίνουν ενδεχόμενες σχέσεις των θρησκειών με την επανάσταση,- αξιολογούν το επαναστατικό μήνυμα του Χριστού και τη σημασία του για τον άνθρωπο και τον κόσμο,- αναλύουν με θρησκευτικά κριτήρια ζητήματα επανάστασης και ριζοσπαστικής αλλαγής.	<ul style="list-style-type: none">- Εντοπισμός σχέσεων θρησκείας και επανάστασης με αναφορά σε παραδείγματα.- Αξιολόγηση του επαναστατικού μηνύματος του Χριστιανισμού και της σημασίας του για τον άνθρωπο και τον κόσμο.- Κριτική με θρησκευτικά κριτήρια των προκλήσεων και προσκλήσεων για επανάσταση και ριζική αλλαγή.

Προτεινόμενη Μέθοδος - Ενδεικτικές Δραστηριότητες

Επιλέγεται η **βιωματική** μέθοδος, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο ΠΣ.

Βιώνοντας:

Η έννοια της επανάστασης σε διαφορετικές καταστάσεις.

- «Έντεχνος συλλογισμός (Artful Thinking), η Αρχή, η Μέση και το Τέλος»: Εικόνες (έργα τέχνης ή φωτογραφικό υλικό) με την έννοια «επανάσταση» (π.χ. φωτογραφίες απ' την φοιτητική εξέγερση στην Τιεν αν μεν, Μάης του '68, πίνακας όπως η Έξοδος του Μεσολογγίου του Βρυζάκη, Η Ελευθερία οδηγεί το λαό του Ντελακρουά κλπ). Σε ομαδοσυνεργασία οι μαθητές/μαθήτριες συνθέτουν σύντομη ιστορία χρησιμοποιώντας όποια φωτογραφία ή πίνακα θέλουν βάζοντάς τα ως αρχή, μέση, ή τέλος της διήγησής τους.
- Εναλλακτικά:
«Graffiti»: Έκφραση με χρώματα, λέξεις, σκέψεις στο ερώτημα: «Τι σε κάνει να επαναστατείς;»

Νοηματοδοτώντας:

Η θρησκευτική επανάσταση απέναντι σε κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές καταστάσεις

- «Μελέτη περίπτωσης»: Φύλλο εργασίας με κείμενο και ερωτήσεις σχετικά με θρησκευτική προσωπικότητα που αντιτάχθηκε στο πολιτικό σύστημα της εποχής του (πχ. Άγιος Λουκάς ιατρός στο περιστατικό όπου αφαίρεσαν την εικόνα απ' το χειρουργείο, ή Άγιος Ιωάννης ο Βαπτιστής εναντίον Ηρώδη, ή Μάρτυρες που δεν θυσίαζαν στον αυτοκράτορα).
- Εναλλακτικά:
«Μετάδοση βίντεο και γράφουν υποχρεωτικά»: Προβολή ντοκιμαντέρ, ομιλίας ή αποσπάσματος ταινίας σχετικά με παραδείγματα ανθρώπων που εφάρμοσαν την αρχή της μη βίας ή καταδικάστηκαν για την επαναστατική δράση τους εναντίον ανελεύθερων, ή καταπιεστικών, ή άδικων καταστάσεων, εμπνεόμενοι από θρησκευτικά ιδεώδη (π.χ. Φίλιπ και Νταν Μπέριγκαν, Μαχάτμα Γκάντι κ.α.). Στη συνέχεια οι μαθητές/μαθήτριες καταγράφουν σκέψεις και συναισθήματα.

Αναλύοντας:

Το επαναστατικό κήρυγμα του Χριστού.

- «Τοποθέτηση απέναντι στο κείμενο»: Οι μαθητές/ μαθήτριες με την τεχνική Σκέψου, Συζήτησε, Μοιράσου (TPS) σχολιάζουν θεολογικό κείμενο σχετικό με το επαναστατικό κήρυγμα του Χριστού (π.χ. Αγίου Νικολάου Βελιμίροβιτς).
- Εναλλακτικά:
«Σύγκριση κειμένων»: Οι μαθητές/μαθήτριες σε ομαδοσυνεργασία ερμηνεύουν το απόσπασμα απ' το έργο του Ζακ Ελλύλ μέσα από μελέτη Αγιογραφικών χωρίων που επεξεργάζονται σε ομάδες (η κάθε ομάδα μελετά διαφορετικό χωρίο με φύλλο εργασίας).

Εφαρμόζοντας:

Επαναστατικά χαρακτηριστικά του πιστού στην προσωπική και κοινωνική του ζωή.

- «Παιχνίδι ρόλων»: Οι μαθητές/μαθήτριες σε ομάδες επεξεργάζονται κάρτες ρόλων σε υποθετικό σενάριο που αφορά καταπιεστικές και ανελεύθερες καταστάσεις. Πώς θα σκεφτούν και αντιδράσουν οι ίδιοι υποδυόμενοι κάποιον/κάποια άλλον/η ο υποθετικός τους ρόλος;
- Εναλλακτικά:
«Έντεχνος συλλογισμός (Artful Thinking)- Κοιτάζοντας: Δέκα επί Δύο»: Προβάλλεται ο πίνακας «Revolution Christ» ή «η εκδίωξη των εμπόρων» του Δομίνικου Θεοτοκόπουλου. Οι μαθητές/μαθήτριες γράφουν σε αυτοκόλλητα χαρτάκια λέξεις ή φράσεις που σκέφτονται αυθόρμητα βλέποντας το έργο και τα αναρτούν στον πίνακα. Στη συνέχεια αποφασίζουν ομαδοσυνεργατικά ποιες τρεις από τις λέξεις ή φράσεις που γράφτηκαν περιγράφουν καλύτερα την επανάσταση σε προσωπικό και ποιες τρεις σε κοινωνικό επίπεδο.

Προτεινόμενο Εκπαιδευτικό Υλικό

- Εκπαιδευτικό υλικό ΥΠ.Π.Ε.Θ.:
α) Ψηφιακό Σχολείο / Διαδραστικά Βιβλία Μαθητή/Μαθήτριας:
1. Β' Λυκείου ΔΕ 15 :
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B126/498/3244,13179>.
β) Αποθετήριο Μαθησιακών Αντικειμένων «Φωτόδεντρο»:

1. Κουίζ: Ο δυναμικός και απελευθερωτικός χαρακτήρας του Χριστιανισμού, <http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/4559>.
 2. Σταυρόλεξο: Ο δυναμικός και απελευθερωτικός χαρακτήρας του Χριστιανισμού, <http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/3803>.
- γ) Προγράμματα Σπουδών / Επιμορφωτικό υλικό πιλοτικών / Εικαστικό υλικό
 δ) Θρησκευτικά Γ΄ Λυκείου (2014), ΔΕ 15: σ. 133, & σ. 135 κ. εξ. (βλ. ειδικά τον επίλογο).
- Βιβλικά κείμενα:
 1. Μτ 4, 17 και 5,6 και 23, 3-36
 2. Ιω 2, 13-16 και 9, 1-3, 13-16 και 4, 7-9
 3. Μκ 2, 23-28
 4. Β Τιμ 1, 1-18 και 2, 1-4.
 5. Λκ 12, 49.
 6. Ρωμ 13,1-3
 - 7. Απ 13, 1-7 Ντοκιμαντέρ, ομιλίες και ταινίες για την επανάσταση και τη μη βία:
 - Για την δίκη του καθολικού ιερέα Φίλιπ Μπέρικαν, από το θεατρικό έργο 'η δίκη των φακέλων': http://nonikagalinea.gr/?page_id=321
 - Για τη μη βία, ομιλία της Σίλας Ελγουέρθι στο Ted: https://www.ted.com/talks/scilla_elworthy_fighting_with_non_violence?language=el
 - 'Γκάντι' (1982) σηνοθ Ατένμπορο Ρ.
 - Προτείνονται:
 - Εικόνες από διάφορες επαναστάσεις: Ελληνική Επανάσταση, Γαλλική Επανάσταση, αυτοπυρπόληση βουδιστού μοναχού, Μάης του '68, κ.λπ.
 - Αγίου Λουκά, Αρχιεπ. Συμφερουπόλεως και Κριμαίας, Αντωνόπουλος, Ν. Αρχιμ. (Επιμ.), (2013), *Αγάπησα το μαρτύριο: Αυτοβιογραφία*. Αθήνα: πορφύρα
 - Άγιος Νικόλαος Βελιμίροβιτς, (2008), *Αργά βαδίζει ο Χριστός*. Αθήνα: εκδ. Εν πλω.
 - Ελλύλ, Ζ. (2009), *Αναρχία και χριστιανισμός*. εκδ. Νησίδες.

[Σημείωση: Στην προτεινόμενη περαιτέρω βιβλιογραφία για τον/ την εκπαιδευτικό τα βιβλία προσφέρονται και για επιλογή αποσπασμάτων].

Περαιτέρω ενδεικτική βιβλιογραφία για τον/την εκπαιδευτικό

- Διάφορα κείμενα για την Επανάσταση:
 1. Gutierrez, G. (2012). *Θεολογία της Απελευθέρωσης*. Αθήνα: Άρτος Ζωής
 2. Αναστάσιος, Αρχιεπίσκοπος Τιράνων και πάσης Αλβανίας [Γιαννουλάτος] (2010). Στην Αφρική. Αθήνα: Αποστολική Διακονία, σσ. 165 κ.ε. [για το κίνημα των Μάου Μάου και τις απαρχές της ιεραποστολής στην Κένυα].
 3. Αργυρόπουλος, Α. *Η θεολογία της απελευθέρωσης*, <http://e-theologia.blogspot.gr>
 4. Αργυρόπουλος, Α. (2004). Χριστιανοί και πολιτική δράση κατά την περίοδο της Δικτατορίας (1967-1974). Αθήνα: Ψηφίδα.
 5. Γουνόπουλος, Α. (2015). Η Θεολογία της Απελευθέρωσης, περ. νέος Λόγιος Ερμής τ.11.

6. Eagleton, T. (2011). *Λογική, Πίστη και Επανάσταση*. Αθήνα: Πατάκη.
7. Ζιάκα, Α. (2007). «Ευθανασία Θρησκείες και Πολιτισμοί», *Ευθανασία. Δημοσιεύματα Ιατρικού Δικαίου και Βιοηθικής*, Εθνική Επιτροπή Βιοηθικής Αθήνα: Σάκκουλας, σσ. 19-43 (εδώ 34-35 για την αυτοπυρπόληση των βουδιστών μοναχών).
8. Θεόκλητος Διονυσιάτης, *Ορθοδοξία και πολιτική*, εκδ Σπηλιώτη.
9. Καλαϊτζίδης, Π. (Επιμ.), *Βιβλική Θεολογία της Απελευθέρωσης, Πατερική Θεολογία και αμφισημίες της Νεωτερικότητας*, Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών Ι.Μ. Δημητριάδος
10. Καρκαλέτσης, Στ. (2005). *Η επανάσταση του Διονυσίου του Σκυλοσόφου. Ιστορικά θέματα*, τχ. 36.
11. Μαντζαρίδης, Γ. (1990). *Κοινωνιολογία του Χριστιανισμού*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη, σσ. 231 εξ.
12. Μεταλληνός, Γ. πρεσβ. (1990). *Πολιτική και Θεολογία*, Αθήνα: Τέρτιος.
13. Μπερντιάγιεφ, Ν. (1984). *Για την Κοινωνική Ανισότητα*. Θεσσαλονίκη: Πουρναράς.
14. Μπερντιάγιεφ, Ν. (2002). *Βασίλειο του Πνεύματος και Βασίλειο του Καίσαρα*. Θεσσαλονίκη: Πουρναράς.
15. Μπερντιάγιεφ, Ν. (2009). *Οι δαίμονες της Ρωσικής Επανάστασης*. Αθήνα: Αρμός.
16. Νανάκης, Ανδρ. (Μητροπολίτης Ακαλοχωρίου, Καστελλίου και Βιάννου) (2013). *Το Οικουμενικό Πατριαρχείο στην Ύστερη Οθωμανική Αυτοκρατορία. Από το Γένος και την Εθναρχία στο Έθνος*. Θεσσαλονίκη: Μπαρμπουνάκη.
17. Νικολαΐδης, Α. *Κοινωνικοπολιτική Επανάσταση και Πολιτική Θεολογία*, Αθήνα: Τέρτιος.
18. Olidort, J. (2016). *Η θεολογία στην εξωτερική πολιτική Το ISIS στο πλαίσιο των περιστάσεων*, διατίθεται στο:
<http://www.foreignaffairs.gr/articles/70753/jacob-olidort/i-theologia-stin-eksoteriki-politiki>
19. Παπαθανασίου, Α. (2001). *Κοινωνική Δικαιοσύνη και Πολιτική Θεολογία*. Αθήνα: Ακρίτας.
20. Πέτρου, Ι. (1992). *Κοινωνική δικαιοσύνη*. Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής 1992, σ. 110 εξ.
21. Πέτρου, Ι. (2004). *Χριστιανισμός και κοινωνία. Κοινωνιολογική ανάλυση των σχέσεων του Χριστιανισμού με την κοινωνία και τον πολιτισμό*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας, σσ. 299-300.
22. Σταμούλης, Χρ. (2013). *Αγάπη σ' αγαπάω*. Αθήνα: Αρμός.
23. Στογιάννος, Βασ. (χ.χ.). *Η Εκκλησία στην Ιστορία και στο Παρόν*. Θεσσαλονίκη: Πουρναράς, σσ. 169-174. Οπτικοακουστικό υλικό πάνω σε ζητήματα Επανάστασης.
24. Στυλιανού, Α. (2006). *Θεωρίες του κοινωνικού συμβολαίου*. Αθήνα: Πόλις. σσ. 194-195. Δημοσευμένο και στο
http://users.sch.gr/symfo/sholio/filosofia/new/spinoza.c05.stilianu_kratos_eleftheria.htm.

